

Driftsplantillæg

Vestsjælland
J.nr. NST-2111-00037
Ref. BELNI/HACJE
Den 4. april 2017

Plejeplan for Hasselmus i Bidstrupskovene

Denne plan skitserer den naturpleje, vi på Naturstyrelsen Vestsjælland planlægger at udføre, med henblik på at sikre hasselmusens fortsatte mulighed for at leve i Bidstrupskovene. Planen er et tillæg til enhedens driftsplan.

Planen skitserer både de tiltag, der er planlagt som en del af enhedens løbende naturpleje, samt enhedens intentioner om at øge tiltagene, hvis der kan skaffes finansiering.

Det er plejeplanens mål både at skabe nye levesteder for hasselmusen, samt at sikre arten mulighed for at bevæge sig rundt i området, for at mindske risikoen for indavlsdepression.

Tiltag for hasselmusen forventes i øvrigt også at bidrage positivt til den øvrige fauna i Bidstrupskovene.

Generelt

Hasselmusen (*Muscardinus avellanarius*) er den eneste art af syvsoverfamilien i Danmark og et sjældent pattedyr herhjemme. Den er omfattet af flere beskyttelsesbestemmelser og er herhjemme bl.a. totalfredet, på habitatdirektivets bilag IV og opført på den nationale rødliste som moderat truet.

Hasselmussen er nataktiv og det typiske levested er ung løvskov eller blandingsskov med frodig undervegetation af buske og krat, som bærbuske, slyngplanter, bregner og varierende urteflora. Desuden forekommer arten i skovens indre og ydre randområder og bryn mod lysninger, moser, skovveje, hugstspor, brandbælter o.l.

I sommerhalvåret opholder hasselmusen sig oppe i trævegetationen, hvor den bygger sine sommerreder. Den bevæger sig kun sjældent ned på jorden. Omkring oktober-november måned går den i vinterhi i en rede under jorden. Vinterreden anlægges i frostfri dybde f.eks. i en hulhed ved en træstamme, i en træstub eller under en sten. Vintersøvnen varer til først på foråret.

Tilstedeværelse i Bidstrupskovene

Skovene omkring Hvalsø, herunder Bidstrupskovene, er 1 af kun 3 områder på Sjælland, hvor hasselmusen forekommer. Flere undersøgelser i de sidste 20-30 år har dokumenteret hasselmusens tilstedeværelse i Bidstrupskovene, desværre med tegn på en tilbagegang i bestanden. Bidstrupskovene er del af Natura 2000-området N146 *Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsølle Sø*. Monitorering af hasselmusforekomster indgår i dag i overvågningen i relation til bilag IV-arter i Natura 2000-områderne.

På kort 1 i kortbilagene er angivet sikre fundsteder i Bidstrupskovene og omegn – de første fra 1980-1992 og de nylige fund i 2011-2013. Kort 2 viser resultatet af den seneste NOVANA-overvågning i 2012-2013.

Det ville dog være ønskeligt med grundigere kendskab til bestanden af hasselmus og dens udbredelse i Bidstrupskovene. Derfor vil vi på enheden arbejde for at søge finansiering til yderligere viden om bl.a. hasselmusens tilstedeværelse og effekten af de iværksatte tiltag. Det kunne fx være monitoring ved brug af rederør, særligt i områder med væsentlige tiltag. Det vil give mulighed for at se, om tiltagene har givet den ønskede effekt, samt at målrette kommende indsatser.

Kerneområder og korridorer

Af hensyn til hasselmusens levevilkår i Bidstrupskovene er der behov for både at sikre områder med passende vegetation til overlevelse og formering, samt mulighed for udveksling af dyr mellem de enkelte områder. Derfor er hensigten at arbejde med en kombination af kerneområder og korridorer i Bidstrupskovene.

I 2016 er i tidligere nåletræskulturer etableret 4,5 ha hasselmuskulturer med en indplantning af 25 % eg og 75 % buske, som et første led i etablering af et antal mulige kerneområder til hasselmusen. Disse områder skulle gerne komme til at huse en fast bestand af hasselmus, som løbende kan levere afkom til nye områder i skoven. Det ideelle skovbillede for arten synes at være en del af et succesionsforløb. Hensigten er successivt at etablere nye kulturer til udvidelse af kerneområder ved plantning af eg og buske i et system, der med tiden udvikler sig til egeskovsnatur. Områderne tænkes etableret i nuværende nåletræsområder.

Kerneområderne ønskes forbundet af et korridornet af ledelinjer, så hasselmusene kan flytte rundt i Bidstrupskovene. I slutningen af 90'erne blev skitseret et fremtidigt korridorsystem i Bidstrupskovene, for at øge mulighederne for blandt andet hasselmusens spredning. Når der i de efterfølgende år er blevet anlagt nye kulturer, er den del der lå i korridornettet blevet tilplantet med buske fremfor skovtræer.

Det er en meget langsigtet proces at skabe gode korridorer for hasselmusens spredning i Bidstrupskovene og vil de fleste steder kun få effekt, der hvor der anlægges kunstige kulturer. Processen ønskes forceret ved anlæg af nye korridorer blandt andet i Helvigstrup skov. Helvigstrup skov er tidligere privat skov, der blev overtaget i 2014. Den var derfor ikke en del af det tidligere skitserede korridornet. Skoven er på 70 ha og delte tidligere Naturstyrelsens arealer i to halvdele. De to dele af det skitserede korridornet kan derfor nu forbindes.

Korridornettet og hasselmuskulturerne fremgår af kort 3 i kortbilagene. Det tidligere skitserede korridornet planlægges gennemgået indenfor et par år, med henblik på at få det opdateret. Gennemgangen skal bidrage til at danne grundlag for en beskrivelse af nødvendige indgreb og forbedringstiltag af hensyn til hasselmusen. Fx forbedringer af skovbryn ved udrensning og/eller indplantning af arter indenfor eller evt. udenpå til gavn for hasselmusen.

Plejetiltag

Generelt tilrettelægges plejen i kerneområderne og korridorerne med den hensigt at sikre variation i fødeudbuddet til hasselmusen, samt den rette fysiske struktur i bevoksningerne.

- Jævnlig og hård udrensning med fokus på fremme af lystræarter og buske. Ved større områder foretages indgrebene i rotation, så der lades uforstyrrede områder (refugier) til hasselmusen.
- Hugst foretages med fokus på at fremme etageret bevoksning.
- Arter af betydning for hasselmusen, såsom hindbær, brombær, bregner, slyngplanter mv. tilgodeses i plejen.

- Selvforyngelse i korridorer prioriteres fremfor plantede kulturer, hvor muligt. Der foretages selektiv tynding for at favorisere buske og lystræarter som eg.
- Indplantning af arter som eg, hassel, hvidtjørn o.l. i korridornettet i forbindelse med nyanlæg af kulturer, på strækninger hvor dette vil forbedre fødeudbud og bevoksningsstruktur for hasselmusen.
- Kratrydning/hugst i sluttede kulturer i kerneområder og korridorer foretages udenfor yngletiden (som er i juli-september) og i videst muligt omfang ikke i hele bevoksninger på én gang.

Referencer

Miljøstyrelsen (2017): Hasselmus – *Muscardinus avellanarius*. Artsleksikon.

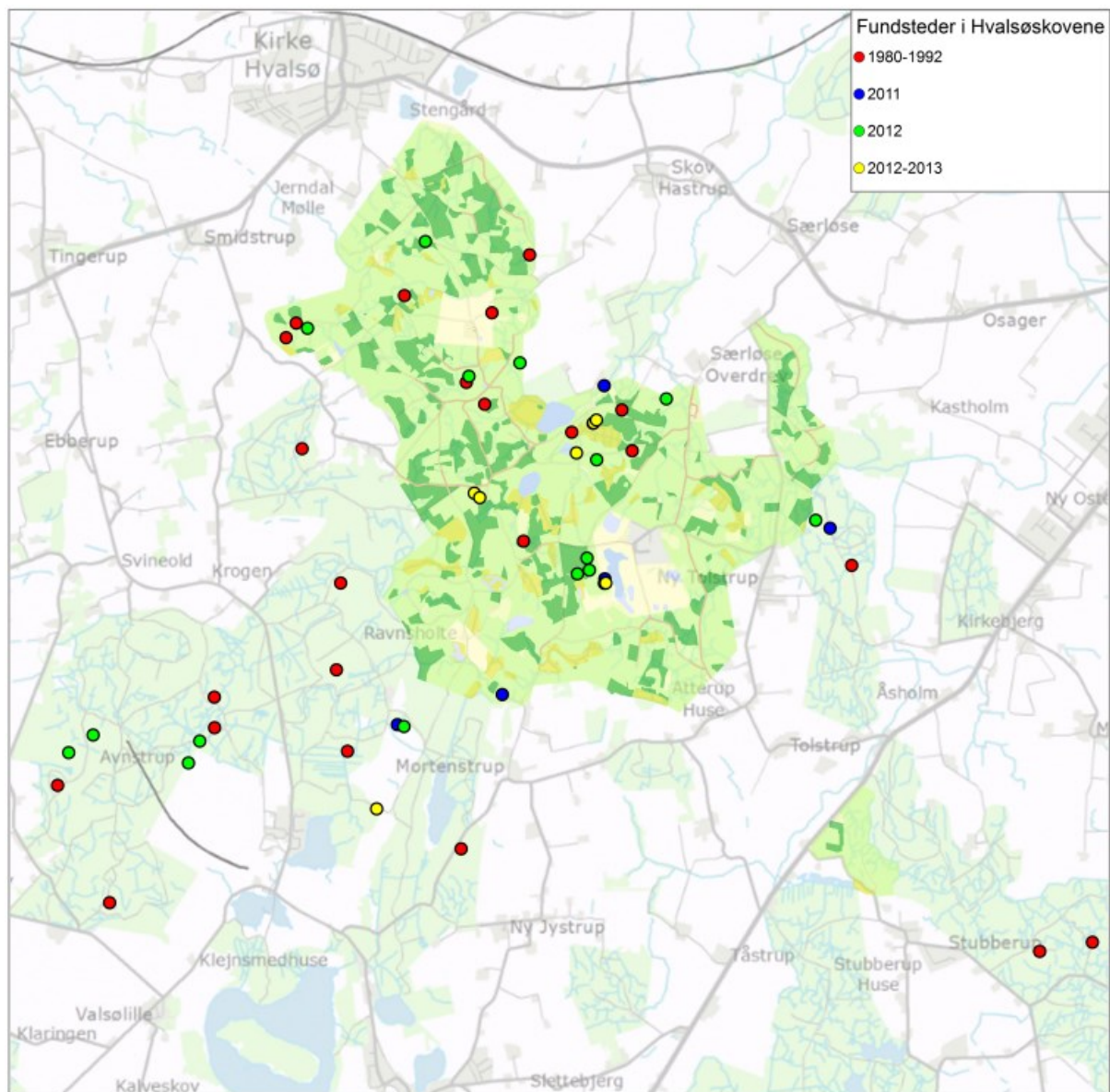
<http://svana.dk/natur/artsleksikon/pattedyr/hasselmus/>

Søgaard, Bjarne & Tommy Asferg (2007): Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning. Faglig rapport fra DMU nr. 635. Aarhus Universitet.

Vilhelmsen, Helle (2011): Forvaltningsplan – Beskyttelse og forvaltning af hasselmusen, *Muscardinus avellanarius*, og dens levesteder i Danmark. Naturstyrelsen, Miljøministeriet.

Kortbilag

Kort 1. Fundsteder i Hvalsøskovene de sidste ca. 30 år

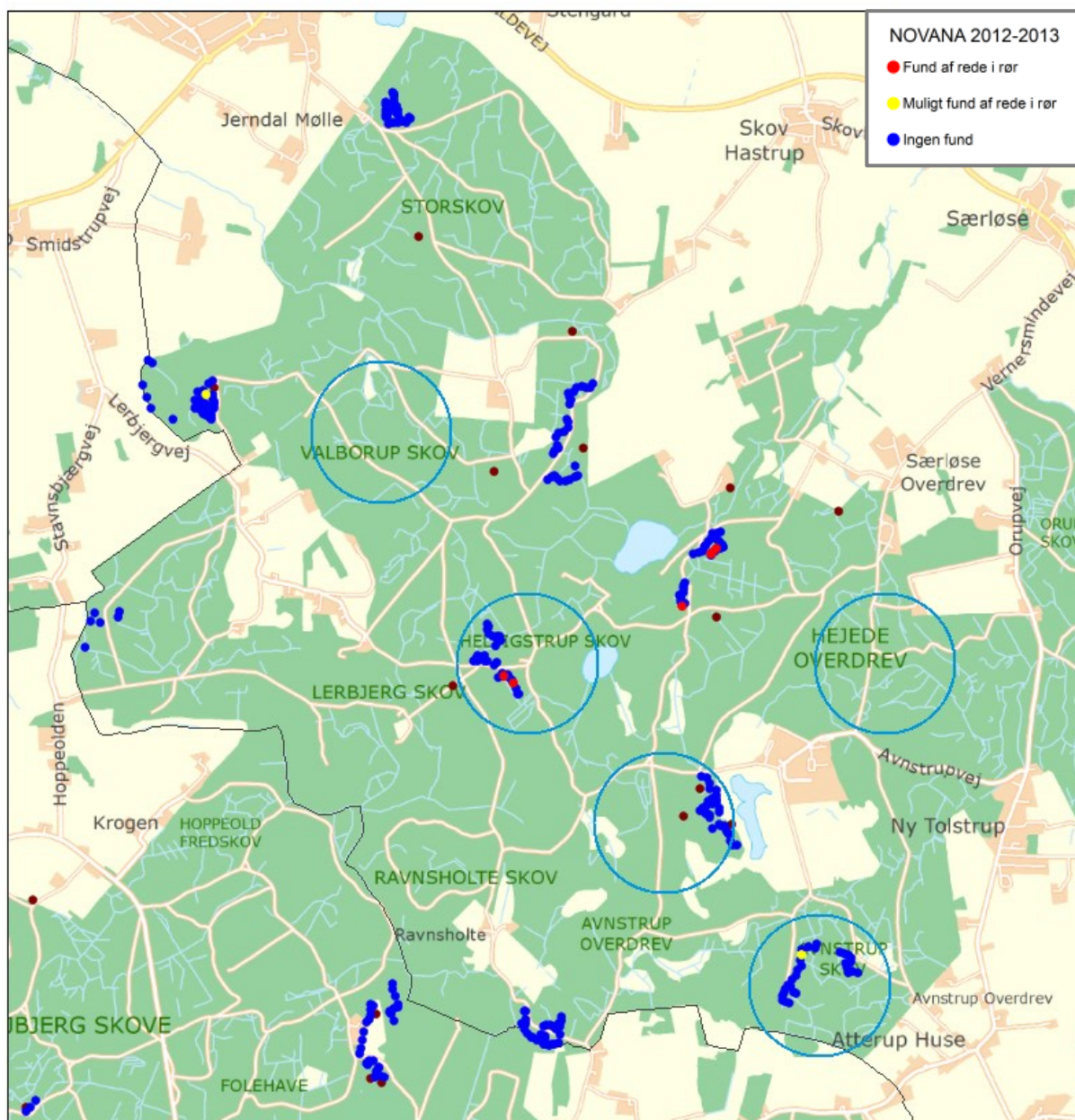
De røde prikker er registreringer foretaget af Helle Vilhelmsen i 1980-86 samt 1989-1992.

De blå og grønne prikker er registreringer foretaget af Thomas Boilesen i 2011 og 2012 i forbindelse med projekter.

De gule prikker er registreringer foretaget af Peter Leth i 2012-2013 som led i overvågningen i henhold til habitatdirektivet.

Med udgangspunkt i hasselmusens behov er det ikke forventeligt at genfinde hasselmusen på de ældre fundsteder. Disse områders bevoksningsstruktur har udviklet sig over mod højskov og er derfor ikke umiddelbart gunstigt levested for hasselmusen. De er medtaget for at indikere områder med tidligere tilstedeværelse.

Kort 2. Resultat af NOVANA-overvågningen 2012-2013

De røde prikker angiver opsatte rederør med sikkert fund af hasselmusrede i forbindelse med NOVANA-overvågningen 2012-2013.

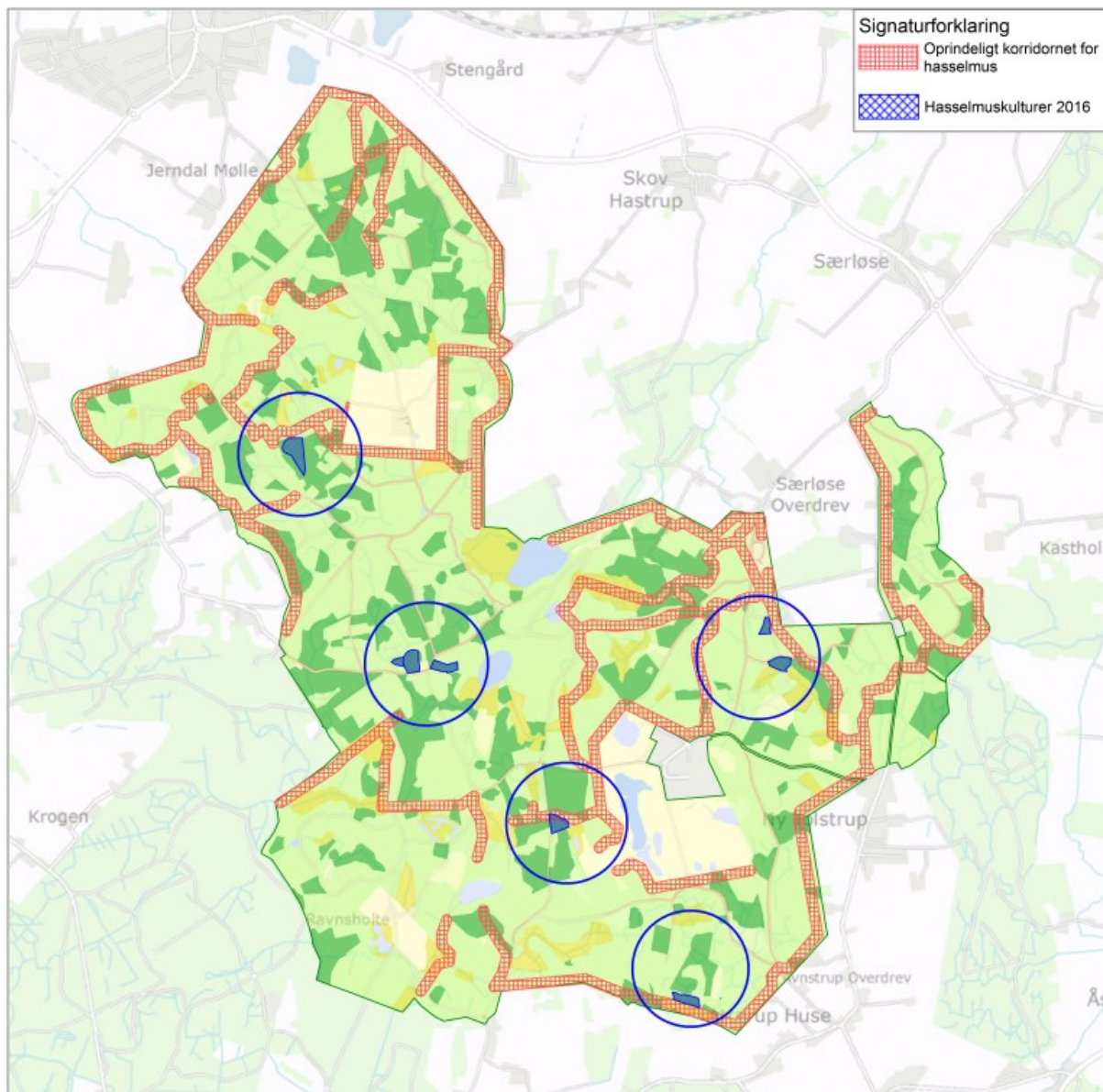
De gule prikker angiver opsatte rederør med muligt fund af hasselmusrede.

De blå prikker angiver opsatte rederør, hvor der ikke var fund af hasselmusreder.

Placeringen af rederørerne til NOVANA-overvågningen er sket ud fra en vurdering af sandsynligheden for hasselmusens tilstedeværelse. Til dette er kendskab til tidligere fund i 2011-2012 af Thomas Boilesen blevet anvendt. Disse tidligere fund er i kortet angivet som brune prikker.

De blå cirkler indikerer den foreløbige placering af kerneområder, som nærmere forklaret i næste bilag.

Kort 3. Korridorer og kerneområder i Bidstrupskovene

De røde skraveringer illustrerer det planlagte korridorsystem fra slutningen af '90-erne. Her ses det åbne område i det tidligere privatejede Helvigstrup skov. Korridornettet planlægges opdateret i nærmeste fremtid, med henblik på at få det tilrettet i forhold til Helvigstrup skov og justeret i de områder, hvor tiltag med bl.a. naturgenopretningsprojekter tilskrives en justering.

De blå skraveringer angiver de anlagte hasselmuskulturer fra 2016. Placeringen af disse er valgt ud fra en kombination af: 1) områder med fund af hasselmus og/eller i tilknytning til det tidligere udlagte korridornet, 2) jævn spredning i skovkomplekset samt 3) områder med nåletræskulturer, der i fremtiden skal konverteres, hvilket kan ske til hasselmuskulturer for potentiel udbygning af kerneområderne. Cirklerne angiver den foreløbige placering af kerneområder, men skal ikke ses som en konkret afgrænsning.